

SZEMLE

A SZAKÉRTŐ ESETE A POLITIKÁVAL GONDOLATOK A ZÖLD KÖNYV KAPCSÁN

Amikor meghívást kaptam a miniszterelnöktől, még „társadalmi kerekasztalról” volt szó. A főlkérés úgy szolt, hogy alakítsunk grémiumot, amely áttekinti a közoktatás problémáit, és beszámol ról a miniszterelnöknek. A kor hivatalos politikai potentátjai ültek a parlamenti tárgyalóasztal körül; a miniszterelnök, besietve, mint egy föl-lépő színesz, néhány hosszú perccel később érkezett. Megpróbálta pár szóban összefoglalni a „társadalmi kerekasztal” gondolatát, kiemelve, milyen problémákat szeretne megvitatni e kerekasztal mellett. A négy kiválasztott téma közül hármat világosan és csattanósan megfogalmazott – a negyedikről, a közoktatásról, sajnos, nem volt mondanivalója. Az is lehet, hogy csak azért éreztem így, mert ebben a témaban voltam tájékozottabb. Kérdésemre külön megígérte, hogy kormánypártiakat és ellenzékieket egyaránt meghív a kerekasztal köré. Hosszan leveleztem azzal a kellemes fiatalemberrrel, akit megbízott ennek a listának a begyűjtésével (e sorok írásakor már ő a miniszterelnök). Felemás érzéssel mentem ki az országházból.

A közoktatási „kerekasztalt” – hivatalosan késsőb „oktatási és gyermekesély kerekasztalnak” nevezték el – valamivel később az oktatási miniszter nyitotta meg. A hosszú miniszteri asztal két oldalán csak néhányan ültünk (kormánypárti-ellenzéki listáról már szó sem volt). Ez a beszélgetés még egyoldalúbbra sikeredett. Az asztal egyik oldalán néhány közgazdász ült, egymás szájából vették ki a szót. Látszott, ők a hivatalosak. Jól végigmondott problémácsomaggal álltak elő, amelyből kitűnt, hogy „a közoktatás bajban van”, s az is, hogy mi ennek a bajnak az igazi oka (az iskola „rosszul teljesít”), és mi a következménye (munkanélküliség). Úgy játszottak azzal a néhány kívülállóval, aki még meghívást kapott

erre a megbeszélésre, mint felnőtt focicsapat az ifikkel. Néha elhangzott egy-egy lehengerlő statisztika-sor, ami nemcsak e közigazdász érvelést volt hivatva alátámasztani, hanem egyben igazolta a hozzáértést és a beavatottságot is. A miniszter szinte megbűvölten figyelte ezt az összeszokott játékot. Kezdettől nem volt kétséges, hogy a közigazdász csapat vezetőjét fogja főlkérni a kerekasztal szakmai vezetőjének. Fiatal kollégái szinte fikándoztak a számukra otthonos terepen. Hamar nyilvánvaló lett, hogy ez nem az oktatáskutatók, még kevésbé holmi pedagógusok fóruma. Nem, itt a tiszta, mondhatni elvontan racionális szakértelem beszél (azaz a szakértők). A miniszter – néhány drámai mondat után (az iskolák állapota, az ország sorsa, a választások kilátásai) – megnyugodva zárta be az első ülést. minden a helyén volt, minden rendben lévőnek látszott. A szakértők megint megszólítottak, a politika nemcsak szóba állt velünk, hanem, ami annál is több, kíváncsian kérdezett. Mégsem sikerült megnyugtatni magamat. Lemondtam hát kerekasztali tagságomról; kaptam egy udvarias elbocsátó levelet.

Mi okozhatta azt a viszolyogtató érzést, ami elfogott? Hisz jó ismerőseim ültek a „kerekasztal” körül; s már a Kádár-rendszerben megszokhattuk a versengést a szakértők között adatokért és befolyásokért. Megtanulhattuk, hogyan működjünk együtt akkor is, ha különböző szakértői csapatokba tartoztunk; megtanulhattunk egyfajta szolidaritást. Sőt azt is, hogy a politikusok – nem volt ez a Kádár-rendszerben sem másként – hol egyikönket kapnak föl, hol másikunkat. Hosszabb távon jól járt, aki akkor is szolidáris tudott maradni a szakértő társaival, amikor épp „neki állt a zászló”. Más szóval az ilyen kerekasztal-műfajt még éppen érthettük volna. S hogy a politikusi székben épp kiül, a szakértő szempontjából – aki az ügyből él, nem az aktuális politikából – édes minden. Mi okozhatta hát azt a viszolyogtató bizonytalanságot, ami miatt ebből a főlkérésből

kihátráltam? Amikor a Zöld könyvet kézbe vettettem, erre (is) kerestem a magyarázatot.

*

Igazán kiváló szakértői csapat egy évig tartó közös munkája ez a könyv. Sőt, ha hozzávesszük azt a főkészülést, amely ebben a produktumban tetet ölt, valójában sokkal hosszabb munka. A kezdeti csapat problémalátása végig meghatározó benne – ettől láttuk „ütősek” –, bár nem kizártolagos. Az oktatáskutatás további szereplői köztől is hangot kaptak egyesek végül a Zöld könyvben; anélkül azonban, hogy kakofóniát okoztak volna. A Zöld könyv szemlélete tulajdonképpen végig egységes tudott maradni, ami csak a legjobban menedzselt szakértői csapatok produkturnairól mondható el.

Erről a menedzselésről pár szót. Mint távol maradó, de nem egészen kívülálló láthattam-hallhattam a szakértői munka néhány részletét (a szakértői megbeszélések a kezdetnél szélesebb körben folytak). Ismeretes az erőfeszítés, amelyet a résztvevők saját anyagukat védték, a többieket vitatták; szóval minden az energia, amelyet a szakértői egyeztetésekbe beleadtak. Mondható, hogy ez rendkívüli teljesítmény volt, amelyhez hasonlót – ilyen széles körben – az elmúlt évtized során nem tapasztaltunk. Az oktatásügyről, annak egyik-másik szektoráról persze visszatérő viták folytak szakértők bevonásával vagy éppen kizárással, ilyen-olyan megrendelők vagy önként vállalkozók körében. A közoktatás reprezentatív szakértői áttekintései voltak a *Jelentés* kötetei, amelyek az egykor Közoktatási Intézetben készültek (*Jelentés a magyar közoktatásról; 1997–2006-ig háromévente*); a felnőttoktatással, utóbb az egész oktatásüggel, de leginkább a felsőoktatással akadémiai bizottságok foglalkoztak, s az oktatásügy rendszeresen szerepel egy-egy választásra készülő politikai párt stratégiai bizottságának programjában. Ezek közreműködői azonban szűkebb körűek, mint a Zöld könyvé. Ez a produktum – már csak azért is, mert uniós dokumentum rangjára sikerkülт emelni – kiemelkedik a hasonló anyagok közül. Nem véletlen, hogy szakmai szervezetek az év tudományos produkturnak értékelték, jóllehet szerzői és szerkesztői visszatérően tiltakoztak a „tudományos” megjelölés ellen.

Az irat két részből áll. Az elsőben az oktatás tartalmi megújítását foglalják össze a szerzők és szerkesztők, a másodikban a megújítás foltételeit. A közoktatás megújításának terepe széles: az is-

koláskor előttől a középiskolázás végéig, az érettségi vizsga aktuális vívódásáig tart. Ami föltünnő – és szímpatikus –, az egy-egy ifjúsági csoport problémáinak egyenkénti kezelése. Bár szerzők és szerkesztők az iskolai pályafutásgrádicsait követik nyomon, vannak itt áthúzódó problémák: így a szakképzésben részt vevők, a cigány/roma származásúak, a „különleges oktatást, nevelést és rehabilitációs célú fejlesztést” igénylők, a lemorzsolódók. Látszik a törekvés, hogy a közoktatás egyes lépcsőfokain kívánatos fejlesztést egyes gyerekcsoportok igényei szerint is megfogalmazzák; s ez, valljuk meg, nem kevés.

Az oktatásban van, riadóztatják a szerkesztők a közvéleményt, és sorolják az adatokat. (Adatokkal a Zöld könyv amúgy is bőven bánik; nemcsak a szerzők nyilvános megnyilatkozásaiban – azelőtt is, azután is –, hanem szakszerűnek szánt mellékletekben.) Az adatok elsősorban nemzetközi (tanulói) teljesítménymérésekből származnak; másodsorban olyan statisztikákból, amelyek a hazai oktatásügyre is vonatkozhatnak, bár az oktatásstatisztikának nem részei (demográfiai, illetve foglalkoztatási adatok). Az iskolázottság statisztikai szintje nálunk sem alacsonyabb, mint az uniós átlag, de a teljesítmények sokkal alacsonyabbak. S ennek súlyos következményei vannak, lesznek. A legsúlyosabb, hogy a magyarországi munkavállalók – gyöngé írás-olvasásuk és nyelvtudásuk okán – hátrányba szorulnak a nemzetközi munkapiacra. Az iskolázás túlburjánzott, ennek következtében a csak általános iskolát végzettek jelentős hátrányba kerülnek. A szakképzés jelenlegi formájában nem sokat ér, mert nem a munkahelyre készít föl, hanem a formális iskolázást pótolja.

Mit lehet itt tenni? Nem toldozatni-foldozatni a közoktatást – a jövő-menő kormányoktól csak erre telik –, hanem megreformálni. De nem fölforgatni, hanem egymást követő, egymást föltételező reformlépéseket tenni. Ezek a reformlépések: a tanártársadalom szakmai minőségek javítása és társadalmi presztízsének emelése; az információkat (a „tudást”) közvetítő tanítás helyett a készségfejlesztő középpontba állítása; a tanulók közti különbségek kialakulásának megelőzése, a szegregáció kiküszöbölése; az eddiginél eredményesebb és tudományosabb „visszacsatolások”, azaz kijavitott-megváltoztatott vizsgarendszer.

Ez a nagyívűnek szánt, mégis aprólékos lépések sorozata ráadásul az „Új Magyarország” tervhez kapcsolódik. Pontosabban szólva arra szolgál, hogy e terv hivatalos részévé váljék, ab-

ból finanszírozható legyen. Addig is, amíg ez a forrás meg nem nyílik, kisebb volumenű programok részeként lehet finanszírozni; illetve olyan lépésekre bontani, amelyek beiktathatók az „Új Magyarország” tervbe. Mindebből kiviláglik az, amit szerzők és szerkesztők – a dokumentum hiatalessége és érvényessége végett – szükségesnek látnak hangsúlyozni: a hazai közoktatás fejlesztése új pályára állítható.

S hogy dokumentumukat nemzetközi próbának is kitegyék, széles külföldi („nemzetközi”) szakértői kört szólítottak meg vele. Közöttük luxemburgi miniszteriumi szakértő csakúgy szerepelt, mint a McKinsey tanácsadó cég alkalmazottja. Olyan finn, német, kanadai, görög, ciprusi szakembereket hívtak konferenciára, akik kulcsszerepet játszottak saját országuk (szakterületük) oktatási reformjában.

A mellékelt táblázatok nemcsak a szakértők javasolta reformlépéseket mutatják be, hanem a szakértőket magukat is. Nevük mögött az áll, hogy szakmai szervezetek, tudományos intézmények (például a Magyar Tudományos Akadémia), vagy egyenesen a miniszterelnök delegálta őket. A munka menetében, mint a bevezetőből meg tudhatjuk, ráadásul „demokratikus játékszabályokat” alkalmaztak. A Zöld könyv megállapításait a szakértők egyetértéssel fogadták el, vagy ha ezt nem sikerült elérni, többségi véleménnyel (mint egy jegyzőkönyvben, beírták a kisebbségi véleményt is). A „csapat” ennyi munka nyomán szinte összeforr: a közösen megélt élmények révén már-már munkatársi-baráti szálak kötötték össze őket. Kemény, de eredményes vitáiknak az Akadémia – mint semleges terep – adott otthont. A Zöld könyvet, számos nyilvános vita és előadás után, szintén az Akadémián mutatták be.

*

Miért nem örülnek szerzők és szerkesztők a Zöld könyvnek? Miért elégedetlenek vele (vagy még inkább „a politikával”)? Merthogy kiábrándultak, személyes közléseikből tudható. Pedig közszereplőké válthat: a nyilvánosság – ha csak futó pillanatokra is – fólkapta, bemutatta, megszólaltatta őket. S ez a szakértő egyik ambíciója: nyilvánosságra hozni azt, amit fontosnak tartana a politika lelkére kötni. Hiszen tudja – ki tudná jobban, mint a szakértő? –, hogy a politikus igazából a média közvetítésével figyel a szakértők sugallta javaslatokra. Vagy tán a politikusi odafigyeléssel volna baj? Itt már a papír nem segít, mondja egyikük.

De akkor vajon mi? Ez minden szakértői munka dilemmája, folyék bár diktatúrában vagy demokráciában. S e tekintetben a jelenlegi helyzet – a helyzet, amelyben a Zöld könyv megfogant – nem is különbözik oly nagyon attól, ahogyan az 1980-as évek Kádár-rendszerében dolgoztak, dolgoztunk. Tudományos és (oktatás)politikai divatokban persze különbözik, ami tükrözödik is ebben a dokumentumban, s ami miatt csak kevésé hasonlít korábbi, hasonló célú és ihletettségű dokumentumokhoz. A szakértői hálózat mérete is más: egy korábbi, zárt társadalomban nemzetközi szakértőket hivatalosan bevonni a hazaik hivatalosan nem tudtak, tán nem is akartak. Nem különbözik azonban a politikához fűződő lényegi (strukturális) viszony, amelyben a szakértők dolgoztak/dolgoznak. Bekerülni a tervbe, nyomást gyakorolni az illetékesekre, hogy oda a szakértők által megjelenített ágazat kerülhessen be – ez a versengés túlmutat az aktuális programokon, és a szakértés strukturális meghatározottságát tükrözi.

Ez a strukturális meghatározottság nekünk a Kádár-rendszerből, másoknak más rendszerből ismert, és már az 1970-es években leírták (Konrád & Szelényi: *Az értelmezés útja az osztályhatalomhoz* é. n.; Olsen & Micklin: *Handbook of Applied Sociology 1981*). A „törzskarilag” szervezett szakértők helyzetének sajátossága, hogy akciókat terveznek meg, de azok végrehajtásáért nem felelnek; nem hierarchikusan helyezkednek el a parancsnoki vonalban (nem alárendeltek és nem is fölrendeltek), hanem mintegy „oldalról”, mondjuk, a pálya széléről. Tanácsokat, tippeket adnak, vagy/már elhatározott akciók lépéseit tervezik meg, de nem felelősek a célokért, mert azokat nem ők tűzik ki.

Hogy minél elfogadhatóbb tanácsokat adjon, a szakértő igyekszik beleélni magát a politikus szerepébe. Annyira, hogy már-már azonosul vele – esetenként szinte elfelevede, hogy nem ő tűzi ki a célokat, legföljebb csak javasol. Ez a függetlenségeknek velejárója, jó és rossz egyaránt. Jó, mert nem felelős – rossz, mert nincs hatalma. Fölismerheti a helyes utat, és lehet, hogy csak karnyújtásra van a helyes céltól. De oda – a politika világába – szakértőként nem léphet be. Ez a különös helyzet tesz minden szakértőt „lebegővé”. Elválaszta a politika világától, a politikusok mégis őt kérdezik meg (ha csak nem rivális szakértőhöz fordulnak). Elválaszta ugyan a politika világától, a szakértő mégis a politika világában él, oda tartozik. A politikus megrendelésére vár, az ad neki presztízst s kenyert.

Miközben a politikusnak tanácsot ad, a szakértő azt a benyomást kelti – ez a benyomás kerüti hatalmába –, hogy a „társadalmi valóságot” képviseli. A politikának kell ez a közvetítő szerep, hogy növelhesse helyzetismeretét. A politikus nem tud és nem is akar minden kérdésben tájékozódni. Rábízza magát a szakértőre (és a médiára), hogy az tájékoztassa. Ebben a funkciómegosztásban a szakértő könnyen vélheti úgy, hogy a politikussal tárgyalva ő a társadalmi valóság képviselője, szakértőként társadalmi érdekeket fejez ki. A szakértői megbeszélések során a társadalmi érdekegyeztetések könnyen kerülnek viszsa oda, ahonnan a Kádár-rendszer (minden autoritárius rendszer) végén egyszer már kikerültek: a tárgyalószobákba (Kozma: *A tervezés és döntés anatómiája* 1986).

Csakhogy a szakértő mögött nem áll nyomást gyakorló társadalmi erő. A szakértő a saját ismertetéire támaszkodhat, a saját (tudományos vagy kevésbé tudományos) módszereiben bízhat; a saját köreiben gyűjtött és terjesztett statisztikákat használhatja. Ami társadalmi horderejű kérdésekben kevés. Társadalmi horderejű kérdések megválasztásához tömegek kellenek – pontossabban szólva a politikai játszmákban részt vevők egyfajta együttműködése. Amit a politikus bizonyára érzékel – ha másként nem, talán a választásokon –, a szakértő viszont rendszerint nem.

Függetlensége és „felelőtlensége” a szakértő szabadságának is, kiszolgáltatottságának is záloga. Sha (ritkán) a saját tevékenységét mérlegeli, ez a függetlenség és kiszolgáltatottság a kiábrándultságának forrása is. Olyan, mintha autonóm értelmiségi lenne. Pedig csak a társadalmi cselekvéstől van függetlenítve.

*

Nem tisztünk itt a Zöld könyv részleteit vitatni. Egyrészt mert mások már megtették – többek között az itt és más fórumokon közölt recenziókban –, másrészt mert széles szakmai spektrumának legtöbb részletében nem vagyunk illetékesek. Abban azonban talán igen, hogy a Zöld könyv tipikus szakértői anyag – szakértői anyag, ahogy az imént vázoltuk.

Ez érződik minden részletén. Mint minden szakértői anyag, félelemkeltéssel kezdődik – már csak azért is, hogy magára vonja az olvasó (a politikus) figyelmét. A közoktatás romlásához ma éppúgy nem nehéz érveket találni, mint bármikor és bárholt másutt; s e (rőp)iratok történetéből tudjuk, nagyon kell kiáltani: „Ide figyeljetek, em-

berek!” Azt kell mondani, hogy a szakadék szélén állunk (*Nation at Risk*), és hogy a közoktatás nem pártügy, hanem az egész nemzeté. Még mielőtt érvelésüket megalapoznák – és még mielőtt adataik megbízhatóságát igazolnák –, a Zöld könyv szerkesztői egy „nagyon kiáltanak”. És igazuk van – mint, sajnos, minden oktatásügyi szakértőnek.

A szerzői gárda összetétele is beszédes. Először is, hogy milyen szakértelmet testesítének meg; másodszor, hogy ki kérte fől, ki „delegálta” őket, fokozandó a szakértés parlamentarizmust imitáló jellegét. Korunk szellemében a vezető szerepet közgazdák vitték és viszik; elismertségük fölül-műlja a szociológusokét, a pedagógusokét pedig még inkább. Ez, hihetnénk, azért van, mert a gazdasági föltételek az oktatáspolitikában is meghatározóbbak, mint akár a társadalmiak, akár a lélektaniak. (A pedagógusok – van belőlük is néhány – inkább akadémiai szakértőként jelentkeznek be, talán tudományos legitimációjuk végett.) Mindez mégsem tudományos kérdés, sokkalinkább a szakértői játszma része. Megbízást az kap effajta munkára, aki szerez magának; s az tudszerezni, aiknek a szakmai presztízse magasabb, politikai nyomásgyakorló ereje nagyobb. Így volt ez a Kádár-rendszerben – főként az 1970–80-as évekről beszélünk –, így van ez most is. S nem kérelkedünk, hogy így van ez Európa-szerte; az ún. „világbanki szakértők”-ról már nem is beszélve.

A Zöld könyv szerzőgárdája – erről se hallgasunk – ismerős körökből tevődik ki. Így kétségtelenül könnyebb volt a közös megggyőzések kimunkálása és a közös nyelv megtalálása. A dokumentum egységes vonalvezetése – amelyet dicsértünk – nem utolsó sorban onnan ered, hogy a szerzők nem először olvasták egymást, és nem először publikáltak együtt. Sígy is van ez jól (még ha politikailag korántsem semleges). Ha egy szakértői kör azt a szerepet tölti be – akarva-akaratlan –, hogy ideológiákat és érdekeket jelenítsen meg, akkor hatásosabb, ha egybehangzóan tudja tenni. Ami, sajnos, nem erősít, inkább tompítja az elemzésekbe burkolt kritikát. E kritika, a tudományos produktumuktól eltérően, nem szakmai álláspontok ellen irányul, hanem egy közelebbi-ről nem tisztázott, ámbár láthatólag elég makacs ellenfél („az iskola”) ellen. Ezt az összhangot némileg megavarják a pszichológiai és pedagógiai fejezetek, de nem nagyon. A Zöld könyv végül is hatásosan mutat egy irányba: a Kádár-rendszer egykor iskolakritikája irányába. A közoktatás lehetlensége, „az iskola” gyöngé eredményei még ma, húsz évvel a rendszerváltozás után is radikális megújításra várnak. Csakhogy a Kádár-rendszer

iskolakritikusai tulajdonképpen a politikai rendszert kritizálták, ha álcázva is. A Zöld könyvből azonban nem világos, hogy húsz évvvel a rendszer-változás után ugyan ki/mi miatt süllyedt ennyire mélyre „az iskola”.

Nemcsak a közoktatás kritikája egybehangzó, hanem a jövőképe is. Az érzés, amit az olvasóban kelt – hogy aikik itt beszélnek, tudják, mit kellene tenni –, ez az igazán veszélyes. Veszélyes, mert illúziót kelt. Azt az illúziót, hogy csak meg kell tenni az itt ajánlott, szinte receptszerűen előírt lépéseket, s a közoktatásban végre helyreáll a rend, még ha a rendcsinálás hosszú szakaszt vesz is igénybe. A politikai illúziók ugyanolyan veszélyesek, mint minden más illúzió: az olvasót (a címzett politikusokat) hamis hitbe ringatják a teen-dők felől. Kikapcsolják társadalmi érzékenységeket, a vészjelzőt, hogy mit lehet és mit nem megcsinálni. A Zöld könyv hatását – hangsúlyozzuk persze, nem szerzői szándékát! – tekintve tévűtra csal. Csak az eszünkhoz szól, pedagógusi tapasztalatainkat, iskolai valóságismeretünket elaltatja. S ez nagy veszély.

Pedig a szakértők nem tehetnek mást. Ha saját kutatási eredményeikre – esetleg kollégáik szakértői tapasztalataira – hagyatkoznak, szinte törvényszerűen oda jutnak, aholva a Zöld könyv szerzői szakmai szempontból sikeresen el is jutottak: egy realisnak tűnő oktatáspolitikai program kiformálásáig. Sha ehhez a programhoz a politikus (a kormányzat) hozzáfog, a szakértő szakmailag elégedett lehet: szakértelme, íme, célba ért. A többi nem rajta múlik, hanem a gyöngé, megalkuvó politikuson és a kiszámíthatatlan, „irracionális” szülői és pedagógusi érdekeken.

S a szakértőnek – a maga szempontjából – igaza van. Az oktatáspolitikusnak, a fejlesztőnek, a hivatalban lévőnek nincs igaza, ha kikapcsolja a valóságismeretét, és egyedül csak a szakértőkre hallgat, ezzel kiszolgáltatva magát annak a köztes szférának, amely közéje és a valóság (az iskola) világa közé lép. Ha a politikus lemond arról, hogy „megeméssze” a mostanában divatos zöld könyvek ajánlásait, hanem késlekedés nélkül hozzájárul a szakértői javaslatok megvalósításához, akkor kiszolgáltatja magát a szakértőknek, miközben elvezítheti a társadalom (a pedagógus, a szülők, „az iskola”) támogatását. Politikus és szakértők csupán egymásra lesznek utalva, egymásra mutogatnak, egymást legitimálják. „Az iskola” – a pedagógusok, a szülők, vagyis az (oktatás)politika további szereplői – pedig észrevétenél vagy hangsosan megakadályozzák a változást, rejtett utakon juttatva érvényre sajátos érdekeiket.

*

Nem beszélünk a Zöld könyv számos hasznos, megfontolandó, szakmailag jól megalapozott javaslatáról. Nem beszélünk tudományos kimunkáltságukról és egymásra épülésükről. Az alapos-ságukról mélységükről és a következetességük-ről. Befjezetül a Zöld könyv történetéhez szeretnénk visszatérni. Egy történethez, amelybe e cikk elején már belekezdtünk.

Minden opusnak és minden szerzői csoportnak megvan a maga története. Pontosabban megcsinálja, talán el is mondja a maga történetét, a saját változatát. A Zöld könyv bevezetőjében maguk a szerkesztői is elmondják. Nem azért persze – vagy nem csak azért –, hogy a jövendő oktatástörténetének forrásul szolgáljon. Sokkal inkább azért, hogy megokolják a Zöld könyv üzenetét és saját legitimációjukat. A történet, amely a Zöld könyv bevezetőjéből kibontakozik, röviden így foglalható össze. A közoktatás ismét nagy baba került – a politikusok fölismerték ezt a helyzetet – megkeresték a megfelelő szakértőket –, a szakértők elemezték a nagy bajt – és most terápiát javasolnak.

Jelen cikkünk viszont arról szól, hogy ez az elbeszélés, ez a *narrativum* – éppen ez – nem igaz. Nem az események miatt, amelyeket elmondanak, és amelyeket minden résztvevő a saját szemszögéből, saját helyzet- és önértelmezése szerint láthatott. Ez a történet az üzenete miatt nem igaz, amit hordoz. Kifejez, közvetíteni szándékszik. A Zöld könyv keletkezéstörténete – ahogy szerzői és szerkesztői beállítják – valóságos „üdtörténet”. És mint minden üdtörténet arról szól, hogy az utolsó ítélet közel, már csak karnyújtásra van, mint ahogy csak néhány lépésre van a szabadulás is. Ezért késlekedés nélkül cselekedni kell, most kell elkezdeni, azonnal.

Csakugyan? Kérdem, kétkedőn.
[Fazekas Károly, Kőllő János & Varga Júlia (2008) (eds) *Zöld könyv a magyar közoktatás megújításáért*. Budapest, Ecstat. 295 p.]

Kozma Tamás

